

لزوم ارتقاء سامانه جامع پیشگیری از وقوع بیماری‌های دام و طیور در کشور

سازمان دامپزشکی کشور به عنوان متولی نظارت بر بهداشت دام و طیور و فرآورده‌های آن باید سامانه‌ای یکپارچه و هوشمند به منظور نظارت و پایش به‌روز و مستمر نرخ بیماری‌های راهبردی این حوزه در سراسر کشور تشکیل دهد.

به گزارش خبرگزاری فارس، سازمان دامپزشکی کشور به عنوان متولی نظارت بر بهداشت دام و طیور و فرآورده‌های آن، موظف است که سامانه‌ای یکپارچه و هوشمند به منظور نظارت و پایش به‌روز و مستمر نرخ بیماری‌های راهبردی این حوزه در سراسر کشور تشکیل دهد تا در بزنگاه‌های حساس چون بروز همه‌گیری‌ها و طغیان‌های بیماری (Epidemics and outbreaks) قادر باشد در کمترین زمان، موثرترین اقدام لازم را انجام داده تا تلفات و عواقب بعدی همه‌گیری‌ها و اثرات مستقیم و غیر مستقیم آن بر اقتصاد کشور را به حداقل برساند.

*اهمیت و کارکرد سامانه پایش و مراقبت

با توجه به اهمیت راهبردی و کلیدی این موضوع و وجود تهدیدات متعدد و متنوع در این حوزه و تاثیر بسزای آن در امنیت غذایی کشور، جای چنین سامانه‌ای که بتواند با چنین تهدیداتی مقابله کرده

و خسارات ناشی از آن را به حداقل برساند، خالی است. در این سامانه جامع، به منظور پایش و مراقبت از بروز بیماری‌ها باید به مفهوم پیشگیری توجه شایانی شود.

. سالانه بیماری‌های متعدد دام و طیور با پروفایل ژنتیکی جدید در کشور شیوع پیدا کرده و تلفات گسترده‌ای را در جمعیت‌های دام و طیور کشور رقم می‌زنند. کسب اطلاع از شیوع این موارد و این تغییرات ژنتیکی در سریع‌ترین زمان ممکن و برنامه ریزی مناسب جهت مقابله با آن، در ضمن عملکرد چنین سامانه‌ای باید تعریف شود.

فقدان این سامانه موجب شده است که برای مثال در سال ۱۳۸۹، ۴۱ هزار راس و در سال ۱۳۹۵، ۱۳ هزار راس گاو بر اثر ابتلا به بیماری تب برفکی تلف شوند [۱]. چنین تلفات سنگینی را در حوزه طیور نیز شاهد هستیم. در سایه فقدان یک سامانه پایش و مراقبت فراگیر در کشور، طی همه‌گیری‌های رخ داده بیماری آنفولانزای طیور در چند سال گذشته می‌توان به تلفات ۱۸ میلیون قطعه‌ای طیور در سال ۱۳۹۶ اشاره کرد که کارشناسان، کاهش ۱۵۰ هزار تنی تولید تخم‌مرغ در کشور را ناشی از این تلفات گسترده دانسته اند [۲]. آمار خود گویای تاثیر ژرف این همه‌گیری‌ها بر اقتصاد کشور، سبد غذایی خانوار ایرانی و به تبع آن استمرار تهدید مستقیم امنیت غذایی کشور می‌باشد.

*** وقوع مکرر حوادث طبیعی و ضرورت ایجاد سامانه جامع پیشگیری از وقوع بیماری‌ها در کشور**

در کنار بروز بیماری‌های واگیردار، وقوع حوادث غیر مترقبه مانند سیل و زلزله نیز کارزاری است که تلفات دامی گسترده‌ای را از خود برجای می‌گذارد که در عمل، مدیریت میدانی برخط و مسلط بر اوضاع از سازمان دامپزشکی به هنگام وقوع چنین مواردی نیز مشاهده نشده است. در سالی که گذشت، سیل بهاره تنها در استان گلستان، موجب تلف شدن ۷۰۰ هزار قطعه مرغ گوشتی، ۷۰ هزار قطعه مرغ مادر گوشتی و ۲۲۰۰ راس دام سبک شد [۳]. که گزارش‌های مردمی و دامپزشکان بخش خصوصی حاکی از شیوع انواع بیماری‌های واگیردار دام و طیور و بی برنامه‌گی سازمان دامپزشکی در مدیریت چنین شرایطی بوده است. این جمعیت گسترده دامی که بر اساس آمارهای رسمی در سال ۱۳۹۷، به ۶۲ میلیون راس رسیده است، نیازمند یک کنترل و پایش برخط، مستمر و همه جانبه است.

*** ضرورت ایجاد دسترسی به دامپزشکان کشور در سامانه اطلاع‌رسانی**

بیماری‌ها

با این حال باید پذیرفت که امکانات دولتی و نهادهای حاکمیتی به‌تنهایی قادر به نظارت و پایش مستمر تمام امور مترتب بر این جمعیت گسترده نیست. در کشورهای پیشرو در این زمینه نیز دولت‌ها به‌تنهایی قادر به مدیریت کامل جمعیت‌های دام و طیور خود نبوده و راهکارهای متنوعی را برای همپوشانی خلاهای خود برگزیده‌اند. ایجاد فضای همکاری بین دامپزشکان شاغل در بخش خصوصی و سازمان دامپزشکی در ارائه گزارش موارد تایید شده و مشکوک بیماری‌ها به یک پایگاه داده‌ای مشترک و یکسان در سازمان دامپزشکی، در نظر گرفتن نظام تشویق برای دامپزشکان بخش خصوصی و همچنین در نظر داشتن نظام موثر تشویق و تنبیه برای پرسنل دولتی می‌تواند از راه‌حل‌های کمک‌کننده در بهبود عملکرد این سامانه باشد. طبق آمار رسمی ارائه‌شده، بیش از ۲۰ هزار نفر دامپزشک در سطح کشور در حال فعالیت هستند [۴] که این جمعیت متخصص و آموزش‌دیده می‌تواند ظرفیت گسترده‌ای برای تقویت سامانه پایش سراسری و مستمر بیماری‌های دام و طیور کشور قلمداد شوند. اهمیت این جمعیت هنگامی مشخص می‌شود که بدون آن‌که بار مالی قابل توجهی را بر سازمان دامپزشکی وارد نماید، قابلیت نقش آفرینی موثر دارند.

* راهبرد نظام‌های بهداشتی در سراسر دنیا، حرکت به سمت نظام سلامت واحد (one health system)

- قابل توجه است که نهادها و سازمان‌های بین‌المللی اقدام به راه اندازی سامانه‌های اینترنت پایه هشداردهنده -گزارش دهنده شیوع بیماری‌های انسان، دام، طیور و نباتات کرده‌اند که در سراسر جهان، اعضای این تارنماها اقدام به گزارش موارد قابل بررسی کرده و گروهی از متخصصین همه‌گیرشناسی و محققین طب عفونی و غیره وابسته به آن نهادها به ارزیابی، راستی‌آزمایی و تحلیل این گزارش‌ها مشغول بوده و توانسته‌اند با کمک اعضای خود در سراسر جهان نقشه‌ای هرچند ناقص از شیوع بیماری‌های راهبردی در جهان را ترسیم کنند. پروژه پرومد (promed) و هلث مپ (Healthmap) از این دست موارد به شمار می‌آیند که توانسته‌اند توجه مجامع علمی و بالینی را نیز به خود جلب کنند.

به نظر می‌رسد که سامانه‌های پایش و مراقبت بیماری‌ها در سراسر جهان به سمت چندوجهی شدن پیش می‌رود که دولت‌ها ضرورت همکاری با مجموعه‌های دانش بنیان و غیردولتی را در این حوزه به‌خوبی

بازشناخته و حرکت خود در جهت ارتقای سلامت جوامع و تامین امنیت غذایی و زیستی را از این مسیر پی می‌گیرند.

اگر نهادهای مسئول در کشور به‌ضرورت این مهم در سیاست‌گذاری‌های کلان و تغییر رویکردهای اجرایی پی ببرند و کماکان به ظرفیت‌های محدود و عملکرد تک بعدی خویش اکتفا کنند، باز هم شاهد بروز همه‌گیری‌ها و تلفات گسترده، طغیان بیماری‌های مشترک بین انسان و دام، تهدید سلامت جامعه و آسیب‌پذیر شدن امنیت غذایی آن و ادامه پیدا کردن مشکلات سابق خواهیم بود. وقایعی که در آینده‌ای نه‌چندان دور، خود علت ایجاد ناهنجاری‌های اقتصادی، بهداشتی، اجتماعی و سیاسی خواهد بود.

نویسنده: حسام اشعریون - دکتری تخصصی دامپزشکی

سرویس خبری: دام و طیور و آبزیان